

Motion till riksdagen

1986/87:A241

Rune Rydén (m)

Allmän arbetslöshetsförsäkring

Arbetslösheten är ett allvarligt socialt och ekonomiskt problem. Arbetsmarknadsläget är i dag dåligt i hela Europa. Den öppna arbetslösheten uppgår till över 10 miljoner personer. Mest besvärlig är situationen i Storbritannien, men även länder som Tyskland, Frankrike och Italien har stora problem.

Internationellt sett är arbetslösheten i Sverige låg. Länder som USA, Storbritannien, Frankrike, Västtyskland, Österrike, Finland, Holland och Belgien har samtliga högre arbetslöshet än Sverige. Om inte den ekonomiska obalansen rättas till står Sverige emellertid inför en uppgång i arbetslösheten.

Jag tycker det därför är rimligt att frågan om en allmän arbetslöshetsförsäkring åter prövas. Tanken är inte ny, utan det är snarare märkligt att Sverige till skillnad från många andra länder inte har infört en sådan försäkring. Framför allt två skäl torde vara anledning till detta: den relativt sett mycket låga arbetslösheten i Sverige och den höga fackliga anslutningen, som har gjort att relativt sett få människor har hamnat utanför den grupp som vid arbetslöshet har fått ersättning från de av de fackliga organisationerna administrerade arbetslöshetskassorna. Dessutom har vi i Sverige ett i övrigt väl utbyggt trygghetssystem.

I den rådande svåra arbetsmarknadssituationen anser jag att en allmän arbetslöshetsförsäkring bör införas i Sverige. Eftersom en sådan reform skulle kosta mycket pengar kan den i det nuvarande ekonomiska läget endast finansieras av egenavgifter, där alla arbetande i landet solidariskt skulle bidra till reformen.

Försäkringen bör administreras av riks försäkringsverket/försäkringskassorna. Försäkringskassorna har erfarenhet av försäkrings system, och genom ändrade utbetalningsrutiner m. m. bör resurser finnas för nya arbetsuppgifter som en allmän arbetslöshetsförsäkring.

Försäkringsanställdas förbund avdelning 43 i Malmö har framfört följande tankegångar om en arbetslöshetsförsäkring i yttrandet över sjukpenningskommitténs betänkande:

Det är en rättighet i vårt land att ha ett arbete. Samhället bör därför ta ansvar för den arbetslöshet vi har. Den som är arbetslös bör erhålla arbetslöshetsunderstöd. Ersättningen utges i dag från arbetslöshetskassa (A-kassa) eller i form av KAS. Nuvarande maxbelopp på KAS är 120 kr. per dag. Det innebär att i de flesta fallen understiger ersättningen existensminimum. Detta i sin tur innebär att stödtagaren ofta tvingas söka socialhjälp. Härigenom belastas kommunernas ekonomi väldigt ofta beroende på storleken av arbetslösheten

i kommunerna. Kostnaden för arbetslösheten bör åläggas staten. Den som inte är berättigad till understöd vid arbetslöshet men har en SGI registrerad får sjukpenning vid sjukdom. Detta gör att personer "uppmannas" att sjukskriva sig för att få pengar till sin försörjning. Samhället har i dag ett dåligt grepp om vad arbetslösheten kostar i utgiven ersättning, eftersom kostnaderna döljs i olika förmånsslag (KAS, A-kassa, sjukpenning, socialhjälp m. m.)

Vid arbetslöshet i dagsläget erhåller vederbörande ersättning från erkända arbetslöshetskassor. Dessa står under tillsyn av arbetsmarknadsstyrelsen. Rätt till ersättning regleras i 6 och 7 §§ i lagen om arbetslöshetsförsäkring (Lag 1973:370 om arbetslöshetsförsäkring). Ett krav är att vara medlem i kassa. Alla de människor som inte varit medlem i kassan står utanför. Så gör även de som inte varit medlem i minst tolv månader samt många egna företagare. I 14 § regleras ersättningstiden, vilken är 300 dagar maximum. Har en försäkrad uppnått 55 år är maxtiden 450 dagar. När maxtiden är uppnådd inträder en otrygghet för människan. Antalet oförsäkrade ökar nu i oroväckande grad. I 17 § regleras dagpenningens storlek, vilken har ett flertal klasser. Minimum 10 kr. och maximum 360 kr. per dag. Hur verksamheten finansieras regleras i 54 §. Fasta avgifter av medlemmarna uttas.

En annan arbetslöshetsersättning är KAS (Lag 1973:371 om kontant arbetsmarknadsstöd). Den som inte är försäkrad enligt (1973:370) kan erhålla KAS. Villkoren finns reglerade i 1, 4 och 6 §§. I 18 § regleras storleken på ersättningen, som i dagsläget är 120 kr. per dag. I 13 § regleras ersättningstiden, som är 150 dagar. Har stödtagaren uppnått 55 års ålder är perioden 300 dagar och efter 60 års ålder är ersättningen 450 dagar.

Orättvisan mellan de båda lagarna kan alla se. Ersättningen som KAS ger kan ingen leva på, varför andra sociala transfereringar måste tillgripas (socialhjälp, bostadstillägg, sjukskrivning, i extrema fall bidragsförskott, utbildningsbidrag, timstudiestöd, dagstudiestöd, särskilt vuxenstöd). Eftersom KAS-ersättningen är så låg försöker många människor att finna andra vägar för att klara sin försörjning, och en väg är att sjukskriva sig.

Införs en arbetslöshetsförsäkring administrerad av försäkringskassan kan man lösa detta problem. Eftersom ersättningen skall utgå för arbetslöshet, så skall också den arbetslöse aktivt söka arbete. Kraven i RFFS 1981:5 skall vara grundläggande för den arbetslöse. Vidare skall tjänstepensionärer inte vara berättigade till ersättning från arbetslöshetskassan, i och med att en allmän arbetslöshetsförsäkring införs, så att KAS skall upphöra, och kommunernas socialhjälp skulle minska liksom sjukersättningen. Administrativa funktioner skulle minska, bl. a. vid försäkringskassorna, och resurser skulle frigöras som kan användas till arbetslöshetsförsäkringen.

I och med denna samordning kan administrationen ske rationellare och ändamålsenligare liksom kontrollen av verksamheten.

Eftersom varje lokalkontor inom försäkringskassan har en lokal rehabiliteringsgrupp (RFFS 1979:1, 4 §) där alla rehabiliterande myndigheter är representerade bör detta forum vara det centrala för att häva en arbetslöshet. Arbetsförmedlingen skall givetvis svara för sitt område.

Regler bör finnas för avstängning. Den enskilde skall ha ett eget ansvar

som i andra försäkringssammanhang (karenstid – avstängningstid). Ersättningen bör kunna utbetalas till kommunal myndighet (socialtjänsten) eller den försäkrades make eller annan person för att användas till den försäkrades och hans familjs nytta (AFL 3:18 och Lag 1964:143 om bidragsförsäkring 9 § andra stycket).

Reformen skall alla arbetande bidra till genom egenavgifter (medlemsavgifter). Arbetsgivarna bör redovisa medlemsavgiften till riksförsäkringsverket. Avdrag skall ske på lönen. Arbetslöshetsfonderna bör också överföras till riksförsäkringsverket.

Ersättningen skall vara differentierad – eventuellt kopplad till den sjukpenninggrundande inkomsten.

Mot. 1986/87

A241

Hemställan

Med stöd av ovanstående hemställs

att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att frågan om en allmän arbetslöshetsersättning baserad på egenavgifter utreds.

Stockholm den 21 januari 1987

Rune Rydén